

Русинський Отпуст у Сентендре

Театер „Петро Різніч Дядя” из Воєводини и традиційні Русинські весеління

Літний мовний табір у Балатонсепезді

Нубкладці: Архипастырь - епископ Филип Кочиш пу час Сятої Літургіі

РУСИНСЬКИЙ RUSZIN VILÁG SVÉT

річник VI. число 60., септембер 2008
VI. évfolyam 60. szám, szeptember 2008

Отпуст русинув
у етнографичному музеї Сентендре

Сяточное открытіє сята Малої Богородиці председов ВРМС Андрійом Манайло

*Честовані братя русины! Честовані гости!
Слава Иисусу Христу!*

Хвала Богу и сього рока годнисьме одсятковати традиційное сято – день Малої Богородиці. Уєдно из нашов русиньсков общинов ныні є недавно усячений гайдудорогський єпископ Пийтер Фюлєп Кочіш из нашыми именитыми церковными отцями, котрых у знак високого уваженія окреме привітствуєме: Слава Иисусу Христу!

Ушытким їм дякуєме за главное нынішньое событіє - уєдно проведєну Єпископську Сяту Літургію.

Радийим тому, ош так многі ся отозвали на нашеє приглашеніє, и по душевному призыву слідовати християнській вірі, прийшли на днишньое паломничество у Мандокську церкву у Сентендре. Зась видиме, ош любов до традицій, потребность у вірі и идентитеті непереборні и обєднувуть нашу русинську общину.

То, што у нас не є отцюзнины, усилює опасность асиміляції. Якраз завто, утверждаючи своє русинство, нам треба однайти и пестити свої традиції, культуру, отцювський язык, и не за послідним шором - греко-католичеську віру. И, што дуже важно, дітей наших у сьому треба воспитовати, обы прочувствовали и узнали ош до кого они относятся, кто їх предки, котрых мавуть наслідовати!

Нынішньое сяточное паломничество у Мандокській церкви, туй на сяті Малої Богородиці доказує, ош наша молодеж усе бульше хоче одорватися од повехностных цінностей, и принадлежати ид національнуй общині, сформованув глубокими традиціями и віров.

Призыв християнства, котрый звучить ид нам, укріплєє нашу віру и вызываєє надежду, ош годни будеме осуществити наші майважні цілі, нові, великого значения програмы, такі як приміром строительство русиньської деревляной церкви у Маріаповчі - у сакральному центрі греко-католикув, создавши тым самым місто паломничества русинув Мадярщины, а може и цілого Карпатського регіона.

Я так думає, и надіюся, што многі ся до мене прикапчавуть, ош не позераючи на зміну офіціальних властей, из Божов помочов, мы самі будеме рішати свою судьбу. У біблейській истині опреділено: «На выштыко воля Божа!» - што значить, ош людям не слобудно одступати перед иппен властью имущими, перед преградами у воплощеніи своїх цілей! Мы вірیمе у Божое Благословіня и защиту. Завто ся надієме, ош вто, што на нас, на нашеє покоління опреділено - годни будеме воплотити. И воплотиме!

Честовані гости, честовані братя и сестры!

Русины, майже без исключения греко-католики. Довгыми десятилітіями, у одобраных од нас церквах, нигда не служилося по-старославянськи. Многі годни бы розказати про вто, якеє значение мала діла них перва старославянська Літургія.

Так сохраним же наш русинський язык, обы діти наші годни были на рудному языкови співати, молитися и учитися! Ушытко маєме зробити, обы они полюбили навяный русинським идентитетом образ мышления, обы слідовали йому, обы гордились тым, ош національність їх - айно русин!, также як и у їх предкув!

Дякую за вниманіє и желаю вам ушытким красно провести час!

*Андрій Манайло
Председатель ВРМС*

Отпуст русинув у етнографичному музеі Сентендре

Изобрані у етнографичному музеі експонаты из разных регионув нашої отцюзнины мавуть особу характерность. На них видко роботу заботливых рук, від них віє духом прошлости.

6-го септембра 2008 рока, у суботу рано сисі експонаты ніби ожили, ніби зачали дыхати вуд свіжого воздуха. У сись день у музеи появилося

множество людей, они помали заповнили путики межи зеленими горбками долины поточка Стара Вода.

Люди отправилися ид Мандоксьуй деревляной церкви. Туй сьме мали сятковати Рождество Пресвятой Богородиці. Из нами був и наш Архипастырь - єпископ Филип Кочиш. Вун

облачився у сяточное убраня у мануфактурному домі из Дьондьоша. Вудти сьме ишли горі так, як давно. Спереду несли хрест, за ним миништранты, попы, и пан епископ из своим диаконом и другі паломники из нашим председателем Андрійом Манайло. Добралисьме ся до церкви по серпантинам пішходного путика.

У входа до церкви приходящего Архипастыря привітствовав співом сяточно убратый мужський хор им. Св. Ефрема. Святу Літургію у церкви служив пан епископ и священники на церковно-славянскому и мадярскому языках. У церебрації службы принимали участие Др Иштван Челени – парох из Естергома, Андраш Верецкі – парох диаспоры Юг-Буда, Др Марцелл Мошольго – парох Ракошкерестура, о. Янош Михаль Соноцки – парох с. Шайопетри, о. Ласло Пушкаш. У великому числі присутствовали и пані превелебні. Серед нас многі молилися и співали из слезами на очах. У памняти происхождения из Мандока ожили впечатления дитинства. Архипастырську Літургію диаконизовав о. Янош Ньиран. Радовало то, ош межи присутствующими у великому числі били молоді родини из дітьми.

Маленькі детські очі слідили за событиями, еден запозіровав у окно церкви, любопытными очима фіксовав проходящі там таинства. Треба одмітити, што чотіри юні хлопчики мініштровали под час службы – се браты Манайло – Грегор Андрій и Иван Теодор, и браты Карпаті – Мартон и Криштоф. Они слідовали ходу службы, подавали у руки архипастыря жезл, вадь подсвѣчники діла благословенія. Сяточного Апостола співав дяк с. Шайопетри Андраш Ганчак (депутат ВРМС). Паломники – вірники мали можность исповідатися. Многі приняли Сятое Причастіє. У завершение Сятої Літургіи, довколо церкви состоявся обход процессійов, де попы співали части Евангелия. Послі сього Епископ мав казанія про значеня сята,

розкрыв богоматерську блаженность Богородиці. Она уже из малых рокув была блаженна, бо порозуміла и приняла свою місію. Чоловік лем тогды може быти щасливым, кидь познає и прийме Божу волю.

Заспівали сьме мадярський и папський гимны, співали сьме Многая Літа по-русинськи, сим ся кончила Літургія. Епископ мировав, роздали сьме приблизно 250 просфор, што приготвила на сято пані Соноцки Яношне.

От церкви спустилисьме ся до пойти Кишбадаг. Там отбылася выставка-дегустация смачных русинських страв, приготовленных заботливыми

руками жун – учасниц сята. Перед дегустацийов Андрій Манайло держав привітственное слово. А мукачовський хор Стара Співанка под руководством Михаила Алмашия подняв наструй прекрасными церковными и веселыми світськими співанками.

Повнолюдна долина и наминающі прошлое малі хыжі дыхали, як дуставші свіжий воздух. Мы добре отпочили и из

восстановленными силами позираєме на тото будущее, на котрое достали сьме Божое Благословеніє и можеме робити над проблемами земного благополучия и вічної жизни. Дякуєме пану Епископу, панам парохам, вшытким братам, што сятковали из нами.

Да благословить Господь Бог греко-католический мадярский и русинський народы!

Сяточну Службу Божу и культурну програму организовали Вседержавное и Столичное Русинські Меншинові Самоуправления, поддержовали районні Русинські Самоуправления Будапешта и Вишеградський Фонд (Visegrad Fund).

*Соноцки Янош Михаль
парох с. Шайопетри
Товмачив др. Янош Сабо*

Интервью Валеріи Мориляк из председателем СРМС др. Маріаннов Лявинец

В.М. Як мы уже оповіщали, 6 септембра отбылося Свято Малої Богоодиці у Мандокській церкви у Сентендре. Что можете уповісти про сесе?

М.Л. Сято Малої Богородиці уже 10-й раз проводится у Сентендре у деревянуй церкви, перенесенуй из Мандока. У сись день сюды исходятся русины из разных міст Мадярщины. И каждый раз сято зачинається из Божественной Літургии. Сього рока сяткованя Малої Богородиці было особенным, бо Божественну Літургию отслужив наш нововысвященный греко-католический епископ, Его Преосвященство о. Фюлеп Кочиш, из ним уедно служили естергомський о. И. Челені и парох Шайовпетрі о. Я. Соноцкі, о. Л. Пушкаш.

В.М. Ци много русинув приишло?

М.Л. Треба уповісти, ош каждый раз сходимся файным числом, айбо на сись раз было коло 200 людей. Многі греко-католическі епархии уголосили про сято у своих церквах. Може и сесе

послужило проявлению такой великой активности между русинами и другими греко-католиками.

В.М. Я так знаву, ош майже усе Святу Літургию сопровождает хор. Так было и теперь?

М.Л. Айно. На службі співав мужський хор им. Св. Ефрема под управлінням Т. Бубно. Мы много раз чули сись хор, называемое його часто „наш хор”. Прекрасный спів по-церковнословянськи усе придає службі велику торжественность, а вірникам - высокое эмоциональное поднесения.

В.М. Что ищи особенное можете отмітити?

М.Л. Особенным было и вто, ош епископ Фюлеп выголосив проповідь посреди вірников коло церкви. (Треба уповісти, ош церков по конструкции невелика, не може помістити усіх желающих). Його проникновенні слова, таким

образом, могли учути ушыткі.

В.М. А де отбылася дальша часть программы сього дня?

М.Л. После окончания Божественной Літургии отбылося мированіе, затым усі спустилися у Пойту (Bodogi rajta), де гостей чекали прекрасно оформлені накрыті столы.

В.М. По программе мала отбытися выставка-коштованя страв, про котру постаралися газдыні. Розкажіть, по чийой инициативі то робилося.

М.Л. Раз мушу розказати, ош по протоколу гостей привітствовав председатель ВРМС Андрей Манайло. Из словами привітствія вуд русинув из Подкарпатья выступив диригент хора „Стара Співанка” из Мукачова пан М. Алмашій. Вун коротко розказав про становленіе сього хора, и затым хор проспівав части Божественной Літургии „Святыи Боже”, „Богородице Діво”, „Спаси душе моя, Господи” и др.

Затым усі мали возможность полюбоватися прекрасно оформленными стравами, котрі приготвили русинські газдыні из разных русинских общин.

В.М. Котрі самоуправленія приняли участие у выставці-коштованню?

М.Л. Самоуправленія III, VI, VIII, IX, XI, XIII, XXI районув Будапешта, а также самоуправленія Асовда, Ваца, Шайовпетрі, Мучоня. Владыка поблагословив явствія, и зачалося коштованя. Выставка мала великий успіх, про сесе свідествовали бисіды межи гостями. Ушыткі стравы были смачні, рецепты даяких из них были записані у Рецептурной книзі русинських газдын, котру зачали сьме у сись день.

В.М. Можуть заганяти рецепты и други газдын?

М.Л. Айно, мы зачали уже регістровати їх, думаєме выдати книгу по инициативі ІІІ района Будапешта.

В.М. Чим ищи ознаменовалося сесе сято?

М.Л. По програмі выступив из докладом о. Иштван Челені, греко-католический парох из Естергома. Вун розказав про сято Малоі Богородиці.

В.М. Перед входом у поїту розмістилася прекрасна выставка предметув прикладного

искусства из собрания Анны Кедик. Розкажіть про неі.

М.Л. Анна Кедик зачала збирати експонаты свої выставки уже давно, пару рокув тому. Зачала изглядовати народное убраня разных районув Подкарпатя, затым возникла идея представить разні варианты на бабовках. Сесе прекрасно удалося. На днишний день у її собранію 20 бабовок у національному убраню Виноградовщины, Тячовщины, Раховщины, Воловеччины и других районув. На выставці были и вышиванки начала XX столітія, жунські и мужські сорочки, ручники, скатерті, деревляні предметы, у основному теперішні: мониста, разні браслеты, завушниці. Представлено было и плетения: кошары, фляжки. Перва выставка отбылася у VIII районі Будапешта и уже од тогды її увиділи у многих містах Мадярщины и на Подкарпатю.

В.М. Было ищи штось, про што можете розказати?

М.Л. Правда, што было. Єдным из важных моментув сята была презентація книги Л. Пушкаша „Великомученик Теодор Ромжа”. Перевод из мадярського изробив др. Я. Сабо. Книга про греко-католического епископа Т. Ромжу была написана по-мадярськи и выйшла у 2000 році. Од тогды была переведена на чеський и украинський языки. Мы из радостью прочитаєме русинський переклад про Теодора Ромжу, котрый є діла русинув символом твердости духа и вірности греко-католическуй вірі.

В.М. Ким была выдана книжка?

М.Л. Книжка была выдана СРМС, РМС VIII района Будапешта при подпорованю ВРМС, РМС ІІІ., ІІІІ., р. Будапешта, Ваца, Асовда и Геделле. Каждый район дустане дакулько примірников, а на сяті каждый желающий муг її дустати.

В.М. Сесе дуже добре, ош многие можуть прочитати про житіє и мученическую смерть епископа по-русинськи. Ктось ищи выступив на презентації?

М.Л. Айно, выступив и автор книги о. Л. Пушкаш. Вун розказав, які матеріалы хосновав при її написаню. Вызвало глубокое удивленіє у многих присутствующих його утверждєніє, ош владыка Теодор був (привожу дословно выраженіє о. Л. Пушкаша) „русинським епископом”, айбо не був русином”. Мене лично удивило выраженіє „русинським епископом”, бо по-моему епископы є католическї, греко-католическї и др., а не русинськї, словацкї и т.д. И другое: ош владыка не был русином нигде не упоминаєся, як и того, ош был мадяром. Я припоминаву поїздку у Локітелек у марті 20001 рока, де отбылося открытіє памятника Теодору Ромжі. Из гордостью слухали сьме выступленіє 92-ручного Бертолона Дудаша, котрый был исповідальником Т. Ромжи. Вун розказав, што народы Мадярщины можуть гордиться таким глубоко віруючим, образованным, интелігентным чоловіком, русином, котрый родився у В. Бычкові, закончив факультеты теології и русинистики у Римі и был высвяченый на епископа у Мадярщині, котрый дуже много изробив діла культурного и интелектуального розвитку свого народа.

Я маву цілє изглядовати сись вопрос и изробити точні выводы, про што уповілам о. Л. Пушкашу.

В.М. Сесе буде дуже интересно! На сьому сято закончилось?

М.Л. Ищи не совсім, бо люди общались, співали уєдно из хористами Староі Співанки и не хотіли розходитися. Думаєме, ош сесе сято ушыткым запамнятаться на цілоє житя!

В.М. Дякуву за інтервью.

Выступленіє из докладом о. Иштвана Челені

Тернистый путь Андрія Карабелеша

Андрій Карабелеш належить до тих личностей, творчеське наслідіє котрых вызивать постійний інтерес, переоцінку на фоні нових изгядовань. Не так давно, 2 роки тому, мы отмічали 100 рокув из дня рожденія знамого поета Подкарпатя, життя котрого протікало так трагічно на фоні тогдашних исторических событий.

У 2006 році видавательством „Гражда” був виданий невеликий зборник „Долю не выбирают” до 100-роччя из дня рожденія поета. У нього вошли штрихи до біографії, вибрані твори, воспоминанія. У передслові написано, ош „А. Карабелеш - наш современник и ныні мусиме подойти из порозумінням до його многогранного творчого наслідія, абстрагувучися вуд субъективных оцінок, котрі были вынесені у роки тоталітарізма”.

Хочеме привести воспоминанія про А. Карабелеша через призму його колишніх цимборув по перу. Покоління, котрое училося у советських школах на Подкарпатю послі войны, не мало возможности знати про русинську літературу, искусство нич, мы не мали жерел, из котрых могли бы шось знати. Мож уповісти, ош существенным жерелом наших познаній были розказы наших родичув, и то, не у каждой родині насмілювалися говорити про культурное життя на Подкарпатю у довоєнні роки.

Завто приведеме записи споминань современника А. Карабелеша Йосифа Жупана, котрі зробив поет Василь Густі.

Єдного осіннього дня 1985 рока я зайшов по видавательським ділам до знамого закарпатського писателя Йосифа Жупана. Вун жив у Мукачові недалеко вуд центра. У комнаті, котра служила йому кабінетом, было приятно интересно. И бесіда была интереснов. Под аккомпонемент монотонного осіннього дождя я слухав и не муг наслухатися його розказам про вто, што привелося пережити писателям нашего края, через які жорна перекручовася и нищився їх талант. И майстрашнішим, як выяснилося, было не то „тысячолітне иноземне поневолення” (што нам постоянно внушали - прим. автора), и не так біднота была смертоносним бичом. А настоящов каров господньов была братоубійственна война. Діти верховин-

цюв и долинян, поділені украинськими и руськими емігрантами на „просвітянув” и „духовичовцюв”, немилосердно ненавіділи єден другого. Сесе тяжко отражалося не лем на творчеськуй, а и на жизненнуй судьбі многих из них. Йосиф Васильович подошов до книжкової полиці и выйняв вудты объемный том. Сесе був зборник поезій А. Карабелеша „В лучах рассвета”. Вун

вийшов у світ у 1929 році, його автору было тогды 23 роки. Сесе была його друга книжка. Дебютовав вун у 22 роки книгов „Избранные произведения”.

Чесно кажучи, до сього я лем крайом уха чув про поета Андрія Карабелеша. Єдні говорили, ош вун був величезної капаціты ліриком. У університеті, на філологічеському факультеті нас увіряли, ош се був совсім не поет, а враг, шовініст,

зрадник, білогвардійський прихвостень. При сьому не приводилося нияких доказув. И стихув його студентам читати не давали. У стилі тогдашньої эпохи мы мусили воспринимати ушытко на віру. И туй, у сись хмурый осінній день передо мнов блиснув ранишній луч світла. Старый прозаик читав лірику юного Карабелеша. И очі його блистіли, голос трясся. А коли по його изморщенному лицу потекли слезы, вун закрыл книжку и дав її мені.

- Бери, дочитуй сам! Не поскори. Вдумайся и у написанное поетом и написанное про нього.

Мене поразили не лем стихи А. Карабелеша, а и слезы Йосифа Жупана. Бо я знав, ош вун не из слезливых. Вун пройшов через такі перипетії, у котрых слезы могли выгоріти ид самому дну душі. Майже ровесники (Й. Жупан на два роки був старшим вуд А. Карабелеша), они уєдно пробивали путь у літературу. Долі у обох были драматичными. Айбо доля поета А. Карабелеша была ищи и фатальной.

- Такої популярности, котрої зажив юный А. Карабелеш, - розказовав Йосиф Жупан, - у тоты роки мало кто мав. Перед ним стелився напавду широкий путь. До сього вун був не якимись самородком, а був многогранным талантом. Рука поета свободно владіла и пензликом живописця, и смыком талантливовго скрипача... И його жона - чешка Паула - была красавицєв, як раз под пару до высокого красавца-поета.

Й. В. Жупан, А. В. Карабелеш, д-р І. С. Шабановий, жона д-ра Н. В. Житур; позаду С. В. Карабелеш, д-р Д. А. Полт, Чоп, 13 червня 1964 р.

Не буду говорити про деталі його довоєнної біографії. Просто насторожуючим є той факт, ош чому вун попав у політичні діла? У 1939 році вун сидить 17 тижнів у темниці, за што його арестовали мадярські власті? Послі освобожденія из темниці вун не мав работы и мусив утечи у окуповану німцями Чехію. Из його судьбы наусе исчезает ранішньое світло, намісто того до неї дотуляється ледяное желізо смерти.

У тот далекий осінній день я учув много мудрых и хосенных думок старого писателя Йосифа Жупана про злий фатум, што як домоклов меч завис над поетом. Лем кто пудняв на нього сись меч, и до днись не знати. Є разні догадки, што зводяться до єдного. У Андрія Карабелеша было много завистников. Особенно у літературных кругах. Даякі из його колег по перу из єднаков енергійов рвалися и на літературный Парнас и на політичний крайовый Олімп. Не мож исключить, ош они хосновали способы, котрі бытовали межи політиками, обы облегчити собі путь ид писательської славі. Йому не могли перебачити високої славы, широкого признання даже послі того, як А. Карабелеш пройшов мученическую Голгофу через таборы смерти: Панкрац, Маутгаузен, Бухенвальд, Амерлебен, Шенебек, Саксенгаузен, Оранієнбаум... коли вун утратив сімью и лишився сам у цілому світі из свойов бідов. Тяжко мож представить, як сесе ушытко могла пережити душа такого тонкого лірика, яким був у юности Андрій Карабелеш. Тяжко представить, чому його літературні колеги и оппоненты, котрі послі войны булш-менш добре устроилися по разным бокам идеологічных барикад, мавучи даяку власть, силу, влияние, не протягнули йому руку помощи, хоть бы из чувства землячества вадь колегіальности. Глядаву у исторических матеріалах основы такого типа равнодушія, а у даяких случаях ініціативы преслідования и не нахожу. Бо не был вун політиком, не служив и не прислуживав... Неужели таков жестоков и непрощающов може быти людська заздрість?

Ощущавучи кругом себе желізо смерти, поет все-таки боровся за житя. У 1953 році у Пряшові выходит його книжка „На смертельном рубежі”. Подумайте, ош поет за передущі 24 роки не

выпустил ни єдної книжки. Коли читаш його сповідь, творену у гестаповських лагерьях, якоесь думається, яку ціль переслідовали наші крайне у перві повоєнні десятилітія, нагрожувучи його найчорнішими епітетами на боках партійної пресы, из університетських трибун? Чий сесе был заказ?

Много пережитих днів отходить у забытіє. Айбо тот далекий осінній хмурый день, освітлений стрічов и бесідов из незабвенным Йосифом Жупаном, наусе лишився у моєю памняти. Не раз обертався у гадках ид ньому, коли вижу несправедливость, заздрість, котрі не стануть ни перед чим, котрі не прощавуть майменшого злета. Завто, як ранішньое світло, што побідило желізо смерти, восприниматься книжка про поета Андрія Карабелеша. Сесе достойна дань його світлуй памняти.

В. Густі

От меня

Любовных слов не ждите от меня,
 Ни песен нежных, радостных, любовных,
 Ни тёплого, сердечного огня,
 Ни дум, ни грёз, ни мыслей счастья полных,
 Ни дружества, не ждите от меня.
 Я не певец отрады и любви,
 И пусть я буду никому не нужен,
 Пусть все труды, старания мои,
 Забудутся, увянут в мёртвой луже.
 Я не певец ни счастья, ни любви...
 Борьбы и горьких мук посланник я,
 Меня печаль в дорогу посылает:
 Стоять, терпеть средь бури и огня,
 Где гром гремит и молния сверкает...
 Борьбы и горьких мук посланник я...
 Мой рок – страдать на жизненном пути
 С горячим ветром, с бурей состязаться.
 Как вечный странник, лишь идти, идти,
 Вперёд, вперёд, сквозь тучи пробираться,
 Без страха, без тоски в живой груди!...
 И, проходя сквозь бурю вековую,
 Развеивать заветный тихий сон,
 Провозглашать мир новый, жизнь иную...
 Когда ж умолкнет и последний стон,
 Разбить о скады арфу золотую...

Ужгород

Театер „Петро Різніч Дядя” из Воєводины и традиційні Русинські весеління

По приглашенію Вседержавного Русинського Меншинового Самоуправленія и Русинського Меншинового Самоуправленія Будапешта 19 септембра сього рока уже другый раз побывали у Будапешті: група театра „Петро Різніч Дядя” из Русского Керестура, председатель організації

„Руской Матки” Дюра Папуга (вун же и под-председатель Світової Рады Русинув), Славко Орос, председатель Національного Совіта. Гості прибыли у поміщеніє ВРМС, де їх чекали председатель ВРМС Андрій Манайло, подпредседатель Ольга Сільцер-Ликович, др. Маріанна Лявинец, председатель СРМС и депутатка Йолана Стрінська. Отбылася тепла стріча, дружественна бесіда, обмін інформаційов про далшу сполупрацю, послі чого гостей розмістили у апартаменты, и послі дакулькогодинного одпочинку покликали сьме їх на вечерю у уютный ресторан, де продовжили сьме сомістное общеніє. Послі вечері так плановали-сьме, ош пуйдеме пройтися по ночному Будапешту, обы гости могли полюбоватися красотами нашої столиці, айбо погода розстроила наші планы, завто мы переклали сесю програму на другый день. У суботу рано, дякувучи Иштвану Гомоки, котрий был гідом, гости попозерали достопримечательности Будапешта (замок Вайда Гуняді. Синагогу, красведческий музей и т.д.). Того же дня, 20 септембра, отбылася перва совмістна програма у театральному залі (улиця Академіи), котра состояла из выступленія наших русинських братув из Руского Керестура и программы „Русинські весеління”, котру організовали РМС Ференцвароша и Столичное РМС.

У первой части была представлена програма театральної студії „Studio Art” театра „Петро Різніч Дядя”. Не позиравучи на політичні события того дня, котрі отбывалися, мож уповісти, непосредственно коло ул. Академіи, и многі улици были перекрыті, што затрудняло доступ ид місту міроприятія, многі дуже заинтересовалися програмов. Професіональна постановка и исполненіє артистув вызвали великий успіх у зрительов, даже у тых, котрі не розуміли язык. Представленіє состояло из двох частей. У первой части выступила талантлива “глуміца” Адріана, як її называвучь, 11-ручна дівочка, котра прекрасно представила сценки из жита, котрі придумала сама. У другуй части мы увиділи выставу „Барон Мюнхгаузен”, режисером котрої был Владимир Ачим Надь, а главну роль исполняв Еміл Няроді, професіональный артист. Зрителі довго плескали йому за оригінальное представленіє сього знамого персонажа.

У перерыві отбылся дружественный прийом, на котрому усі присутствующі, коштолувучи стравы русинських газдинь, могли побесідовати, обмінятися впечатленіями. Затим зачалися „Весеління”.

Особое настроеніє своим исполненієм извѣст-

ных и близких многим автентичных русинських співанок создал фольклорный ансамбль „Русины”. Участники його так емоціоноально співали, ош и наші гости из Руского Керестура подхватили співанки, бо они были знакомі и їм.

У заключительной части программы выступила танцевальна група из училища народного искусства пос. Фота из народными танцями

мадярських легіонів, котра тоже заслуженно мала великий успіх.

Украсила програму сього дня красочна выставка предметів русинського прикладного искусства А. Кедик, котра продемонструвала прекрасні ручні роботи майстрів Подкарпатя.

Такі стрічі мають велике значення для нас, русинів, бо зближують нас, збагачують нас у ділі пропаганди нашої культури. Завто у будущому думаємо організувати ищи бульше таких стріч із братами-русинами із Воеводини.

Ольга Сільцер-Ликович

Літний мовний табір у Балатонсепезді 2008.08.25-09.02

Поезд прибыл у Балатонсепезд по расписанию. Мучонські, комловські и будапештські діти и їх сопровождающие излізли на штаци, де їх чекав руководитель табора пан Пийтер Шіпош из невеликим грузовиком. Скоро поаковали на нього чомаги и отправилися у табір. У таборі ушиткі скоро розмістилися у деревляных хижках, затым пообідали у їдальні. Через пару годин автобусом прибыли группы из Мукачова и Воловця из своими руководителями. До вечера табір наповнився дітьми, дітськими голосами. Пак найшлися и лобды - бавили до самого вечера. Музыка сопровождала наше табірное життя ежедневно од рана до вечера. Каждый день мы знакомили дітей из разными русинськими фольклорными ансамблями, записаными на КД и также заучовали наші співанки. Велике движение было и на дискотеці, там при извѣстных DJ-программах представлялись и фолк-рок КД. Они пользовались великим успіхом. Айбо завто майпривлекательным у табірнуй жизни был

Балатон. На щастя, из погодов нам біды не было, каждый день могли сьме ся купати. Уже рано послі фриштыка группы из своими руководителями отправлилися на пляж, де кромі купання мож было возитися на водяных біциглях, вады лодках. Послі обіда пляж продовжався до вечера, а послі вечера зачиналася „культурна програма”. Кромі купання, треба упомянути ищи про дві важні програмы: тур межі Сепездом и Балатонфюредом на біциглях и прогулку на автобусі у бассейн Калі.

Тур на біциглях проходив так, ош єдну группу дітей из сопровождающим отправили у Балатонсепезд, пройшовши таким образом 20-километровый путь приблизительно за 3 години. На другой день рано друга группа отправилася на біциглях у Фюред, там здали арендовані біцигли и вернулись у Сепезд поїздом.

Под час прогулки на автобусі діти побзєрели Сіглігетський замок, побывали у Таполці, попозєрели красоты бассейна Калі - сторучні поселєня, камняное море, іподром, скалы и т.д.

Єжедневні репетиції скоро дали результаты, співаки усе ліпше и бізівніше співали заучені новты, народні співанки. Заключительный концерт отбылся 29 августа, на котрому выступления награждались голосным плєсканьям. Многі выступили из „принесеными” из дому співанками. Послі концерта отбылася традиційна табірна ватра, де продовжалося співаня до пувночи, диско. Жюрі мало тяжку роботу по определєню майліпших исполнителей межі тулькома способными дітьми. Рішеня было вынесено лєм 30-го августа, коли Андрій Манайло, председатель ВРМС, передал дітям призы. Айбо у майбульшому выигрышу очутились участники, бо могли зажити такі прекрасні впечатлєня. Позад того, ош зачалася школа, будапештські и мучонські діти уже у суботу

вийшли, у неділю послідовали комловські. Лем мукачовські и воловецькі діти обсталися до 2-го септембра.

На коніць хотів бым подяковати председателю РМС Белварош-Ліпотвароша Легелу Донату, подпоровачам табора, директору Пийтеру Шіпошу, котрый проявив великое вниманіє и заботу о дітях, забезпечивши тым їх прекрасний отдых, сопровождающим - Еде Бірову, Неліні Жочко, Борбалі Жебеш, котрі проявили терпіня, вниманіє, любов ид дітям и ушытким другим, котрі не были упомянуті, айбо способствовали успішнуи роботі табора.

Др. Янош Сабо

*Руководитель группы Будапешта
Преподаватель співу*

Традиційні весеління мікрорайона им. Аттілы Йозефа у Ференцвароші.

Уже не первый рук русины IX. района Будапешта принимают участие у сьому сяті. У сись день жителі Ференцвароша, майбулша часть котрых живе у сьому мікрорайоні, приходят повеселитися, покоштовати національні стравы, котрі приготавливают меншинові самоуправленія Ференцвароша. Се міропріятіє організує Культурный Центр района, а подпорує його Самоуправленіє Ференцвароша.

Як усе, у парку мікрорайона были установлені шатры, у котрых меншинові самоуправленія подготовили выставку предмету національного искусства, літературных видань, публікацій, из котрых гости могли дустати цінну інформацію про меншины, котрі живут у Мадярщині.

Наша русинська община представила новинку „Русинський Світ”, Календарь-Альманах, каталоги

наших художников, другі виданя.

Много народу прийшло ид нам. Усіх сьме погостили, розказали про русинув, про наші традиції, культуру.

У 16.00 отбылся концерт, на котрому уже не первый раз выступив наш фольклорный ансамбль „Русины”, доставши оплески и gratulacii вуд зрительнов, серед них ищи и ид такого извісного співака оперетты, як Дёвзё Лембланка.

Діла нас участіє у сьому міропріятіи має великое значеня, бо маєме возможность показати нашу русинську культуру, традиції и вто, ош мы екзистуєме и сохрanyaєме свій идентитет.

Ольга Сільцер-Ликович
председатель РМС Ференцвароша

Честовані читателі!

Слушайте передачу Русинського Радіо на габах 874 кГц кождый вторник у 13.00-13.30 на габах MR4.

*

MR4 - Nemzetiségi műsorok, Ruszin nemzetiségi műsor.

A műsor a 874 kHz hullámhosszán hallható minden kedden 13.00-13.30.

A műsor éjjel-nappal hívható telefonszáma: 06-1-238-7018 (hangposta).

E-mail címe: rena@kossuth.radio.hu

Гречеськѣ и руськѣ монастырь под Арпадовичами

Часть II

Другій раз говорити треба нам о монастырь в Вишеградѣ и прочих выше начисленных.

Мадярскій король Андрей I. (1046-1060) в ласку жены своѣ Анастасіѣ, дочки в. князя киѣвского Ярослава I., заосновав монастырь для монахов греческих в Вишеградѣ. Но сѣ греческѣ монахи на певно из Киѣва и из Киѣво-Печерскоѣ Лавры (монастыря) могли бути право позад приведенѣ обставины, отже хотѣ и греческими кажутся, однак руськѣ були и отправу по славянскому языку кончили. Се подтверждает и то, що коли Гонорий III., папа римскій, на просьбу мадярского короля Андрея II. на мѣсто монахов греческих назначив монахов латинского обряда до монастыря вишеградского р. 1221¹, сучасно то каже, що монахи греческѣ уживали языка пред ним незнайомого, що скорше може розумѣтися на руській язык або точно на старо-славянскій як на греческій, якій и папа, и мадярскѣ епископы и король познавали на певно.

Туй треба помянути и то, що кромѣ сего монастыря вишеградского Анастасія заосновала еще один монастырь около Тиганя (Tihany), на полуостровѣ озера Балатонского, бо туй она любила перебувати и еще и днесѣ находятся туй розвалины одного руського печерского монастыря, якій в мадярских грамотах называется по мадярски: Uruzken або „Oroszko”, т.е. Руській камѣнь. Так приводит се историк мадярскій Стефан Горват². Доказуе се грамота мадярского короля св. Ладислава I. из рока 1093, где подтверждает права и имущества аббациѣ в Тихонѣ и дораз из початку споминае и подтверждает сей печерскій монастырь в мѣстѣ Уроскев (Huroszkev).

Право так приписуея тѣй самой Анастасіи, супружѣ мадярского короля Андрея I., еще и заосноване одного женьского монастыря для монахинѣ чина св. Василия Великого в Тормовѣ. Споминае бо сей монастырь мадярскій король Гейза I. (1074-1077) в своѣй грамотѣ, котрою заосновуе аббацию в Гровнѣ, а историки приписують Анастасіи заоснованя. В сѣм женском монастырь найшли притулок на пару роков и тѣ греческѣ монахи, котрых рока 1055. Спитигнев II., князь моравскій, выгнав из Сазавы, из своего монастыря зато, бо задержали обряд св. Кирила и Методія, т.е. славянскій и не хотѣли его залишити³.

Сей монастырь давнѣйшѣ писателѣ клали в Бигарску жупу, но новѣйше Нандор Кнава то

твердитъ, що он лежав в жупѣ Веспрейской за Дунайом⁴.

Отличне мѣсто занимае межи монастырями періода Арпадовичѣв женьскій монастырь в долину Веспрейской. Се се найдавнѣйшій женьскій монастырь Мадярщины. Основателем его був мадярскій король Стефан I., якій сам каже в своѣй грамотѣ на греческом языкѣ изданой, що хотячи заосновати центральный монастырь Преч. Дѣвы в Веспрейму на спасеніе свое, жоны, дѣтей и цѣлоѣ отчизны, премногѣ монахинѣ помѣстив там. Помѣстив же монахинѣ греческого обряда, т.е. чина св. Василия В. Се доказуе и то, що рока 1109., замѣненѣ суть греческѣ монахинѣ монахинями чина св. Бенедикта латинского обряда⁵.

Др. Василій Гаджега

Король св. Стефан заосновав сей женскій монастырь для того, чтобы поднести женьске испытваніе в Мадярщинѣ, що греческѣ монахинѣ в той порѣ могутѣйше могли выконувати, як латинскѣ монахинѣ тогоже часу. Заосновався же сей монастырь як мать других.

Король Коломан (1095-1116) дав перевести основательный лист св. Стефана на латинскій и так сохранился в наш вѣк. За рок основаня деякі 1011 р. кладуть, другѣ же 1025.

Из початку були там греческѣ монахинѣ, но уживався там однак и славянскій язык, як се указуе и тота вышивана мошонка, яку держать за грошеву мошонку св. Стеана, и котру право сѣ монахинѣ вырбили и на котрой по слаянску вышито є: „Буди Господи милость твоя на нас...”

Еще дещо треба сказати нам о аббациі св. Димитрія при Савѣ. Межи монастырями аббациі Лаберра р. 1218. изчисляется аббация св. Димитрія при Савѣ, где по мысли основателя жили Греки, Мадяры и Славяне в отдѣленных жилищах и по своим обрядам кончили богослуженіе. Настоятелем був один аббат, котрого всегда выименовав греческѣй патріарх. Деякѣ писателѣ держать сей монастырь одним и тым самым з аббациєю св. Диметрія, якій заосновав палатин Радов дня 4. юнія рока 1057. по основательному листу⁶, другѣ же розлучають два окремих. Понеже в монастырь Лаборра жили монахи св. Василия В. отже и в сѣм св. Демитрія такѣ самѣ мешкали. Що се на певно так є, доказуе грамота папы римского Климента VI. из р. 1344., где власть подае Виду, тогдѣшньому епископу нитрянскому, чтобы в сей монастырь,

отки пред 10 роками (таже 1334 р.) греческѣ монахи выгинули, мог поселити латинскѣ монахи чина св. Бенедикта⁷.

Додати то треба еще, що сѣ монастырѣ, якѣ еще греческѣ были в началѣ XIII. столѣтя, так ослабѣли и на только стали гинути, що мадярскій король Емерик повернувся листом до папы просячи помочи, як се сам папа Инокентій III. року 1204. споминає⁸ в листѣ своѣм дня 16. апрѣля к епископу варадскому.

Не мало подтверждють высше приведенѣ данѣ о Анастазіи и сѣ монастырях и рускѣ лѣтописи, Нестор споминає рока 1015. межи дворянами убитых князей Бориса и Глѣба одного именем Георгія из Мадярщины, котрого купою забили з князями в Кієвѣ и передає, що в тамошнѣй лаврѣ сохраниється тѣло и одного монаха из Мадярщины. Се бо доказує на односини⁹ межи Мадярщиною и Русею из оглядом монашеского живота.

Но майже всѣ изчисленѣ монастырѣ потратили свой греческо-славянскій характер найпозднѣйше протягом XIII вѣка. В столѣттю XIV. уже только о одном мож бы говорити, якій мог бы еще як греческо-славянскій держатися, але есть аббациа св. Димитрія при Савѣ. Но и сей був уже знищений роком 1334., аббата не мав, маетки з монастыря заняли миряни, дисциплина и жите монашеске цѣлком упало; и позд сѣ причины папа Клемент VII. рока 1344. в выше помянутом письмѣ передає власть реформы сего монастыря епископу нитрянскому Виту з тым, чтобы там поселив монахов чина св. Бенедикта¹⁰.

Спомянути мож еще в Мараморошѣ монастырь Грушевскій, котрый як твердить Георгій Жаткович, истнував уже перед великим нападом Татаров року 1241., и також под Арпадовичами¹¹. Може и се вѣроятне, що сей грушевскій монастырь споминається и рока 1262., коли записано, що в „полонинах“, таже мараморошских горах, жие монах Григорій в монастырѣ, котрый такій святой живот провадить, що подобного нѣт к нему, ани переже, но не буде ани позднѣйше¹². Но се обезпечити требовало бы еще деяких доказов, понеже у Жатковича жаднѣ не приведенѣ.

Що же в монастырѣ токмо о монахах греческих, отже чина св. Василия В. есть слово, и о

славянскій литургіи, є певна рѣч, о якій не мож ани сумнѣватися.

Только знаєме о греческо-славянских монастырях под панованем королѣв Арпадовичѣв. Дакотрѣ усилювалися провказати у сих греческих монастырѣв богослужене по мадярскому языку, но не зовсѣм безуспѣшнѣ труды зато, що в сих вѣках о мадярском богослуженю нѣт ани слова, ани доказа историчного, но и не може бути, бо вѣрники латинского обряда кончили по латински, вѣрники же греческого обряда по гречески, або если Славне були Русины або Болгары - по славянски. И однак правильно называлися по обряду греческому сим именем, як и теперь и нас Русинов называют на коротко греко-католиками, даже не соединенѣ и Русины и не Русины, як Румуны и другѣ, называлися и называются до днесѣ в Мадярщинѣ и у нас на Подкарпатской Руси: греко-несоединенѣ. Также имя Греки задержалось як имя розпознаня.

⁷Fejér, Codex diplom. II. 446-448. – Гляди: Hodinka Antal. A munkácsi gör. Kath. Egyházmegye története, Budapest, 1910. p. 7-15.

⁸Гляд. Dr. Balics Lajos, A román. Kath. Egyház története Magyarországon. Budapest, 1885, I. p. 474.

⁹Гляд. Balics O. cit. I., 274, 477.

¹⁰Ibid, II, 2 p. 395.

¹¹Ibid. I., 472-477, - II., 2. 397. -

Гляд. Hodinka A. cit. 7

¹²Гляд. Rainer Lajos dr., A gör. Szert. Magyarok mozgalmata a magyar liturgia ügyében. Katholikus Szemle. Budapest. 1902. 32. I.

¹³Гляд. Balics, O. cit. II. 2., p.217. – Hodinka, ibid. 8.

¹⁴Hodinka, ibid. 9.

¹⁵Hodinka, ibid. 14

¹⁶Гляд. Др. Василій Гаджега. Додатки к исторіи Русинов и руських церквей в Ужанской жупѣ, Ужгород, 1923. стр. 24

¹⁷Гляд. Др. Василій Гаджега. Додатки к исторіи Русинов и руських церквей в Мараморошѣ. Ужгород. 1922 p.17. и замѣтка 2

¹⁸Гляд. Славянскій сборник. Том I. 1875., стр. 25. у Bihun Pál, Az Árpád-ház. Korabeli görög szrt. Kolostorok és liturgikus nyelvök. (Ungvári gkath. Naptár 1914. 75 I.)

Др. Василій Гаджега

Подкарпатська Русь, рочник 1, 1 юлія 1924 рока, число 4

Словацькі вернісажі Олега Гарагонича

Міняють ся часи, и мы ся міняєме из нима усно. Лем не має ся міняти нашоє из вами желаніє творити Добро та й прекрасное.

Олег Гарагонич - файный музыкант и художник. Попровбалуву курто и образно оцінити сього неординарного чоловіка. То *modus vivendi* (образ жизни) - есе свобода творити Файноту, бо файнота має спасти світ; та й быти смілому, бо смілым судьба помагать. Вун дустав од Всеvyšнього таланты, обы одарити нима тых, ко таких талантув не має. Да не оскудне рука дающего!...

Истинным стимулом жизни Олега є радость, котру вун доставляє своим искусством другим та й собі. Много дустає тот, ко много дає: Гарагонич вкладає у свої картины майстерство и душу - и дустає великое признание поклонников своего живописа. Діла них побзєрати, прочувствовать картины майстра - то є великое сятю.

Не хлібом единым сытый... Як чоловік искусства Олег має велику потребу у тому, обы го признали. Ци хотів вун мгновенно стати признанным, успешным?... Я думаю, ош не хотів, бо знає, ош успіх не треба пиловати - успіх має дозріти. Также, як чоловік искусства, вун має велику потребность у емоциональных контактах, у глубокой комунікації, спілкуванні. Єнным из файных способув такої комунікації є го картины: общаєме ся из художником из їх помочов. Та й чувствуєме на собі, ош настоящее искусство лічить душу и тіло.

Петро Токач, Почесный консул Украины у Словакии організовав цикл выставок под названієм „Олег Гарагонич Живопис Закарпатської землі”

Выставки проводилися:

1. Попрад „Татранська галерея”
2. Братіслава, Фінансова біржа
3. Жіліна, Зал областного уряду

Живопис из Украины первый раз представленый у варишськуй галереї Попрада. На открытії персональної выставки у Попраді были Почесні и Генеральні консулы из 11 держав світа: Албанської Республіки, Бангладешської республіки, Королівства Данії, Сейшельської республіки, Республіки Сьєрра-Леоне, Королівства Швеції, Украины и др.

Петро Токач: „Олега Гарагонича называвуть художником-сонцелюбом, бо його творы наповнені солнцем и світлом. Личность, индивидуальность автора отражає ся у картинах, котрі вун малює.

Художник має свуй ярко выраженный стиль, виртуозный живописный почерк. Выставка організована, обы картины подкарпатського живописця Олега Гарагонича, члена Національного Союза художников Украины увиділа общественность Словакии - Попрада, Братіславы (Пожоня), Жіліни, приняла го, як художника великого живописного темпе-раманта из ярким відіням навколишнього світа, предста-вителя прекрасної карпатської землі.

Директор „Татранської галереї” Попрада, доктор искусствознания Анна Ондрущекова: „Є то докус иншакый взгляд на отображение Карпатських гор. Ушыткі выставлені картины майстра Олега Гарагонича буквально розпалені солнцем, пронизані світлом. Есе своеобразный авторський рукопис признания у любви художника до навколишнього світа и своєї землі. Художник малює яркими фарбами, котрі не переходять плавно єнна у другу, а наоборот существуют отдільно у чудесной гармонии и злагоді”.

Андрій Гриць, Почесный консул Сейшельської Республіки, знамый братиславський галеріант и меценат: „Выставка мені ся полюбила у перву очередь тым, ош из картин автора видко докус иншаку високу живописну культуру, позначену культурным наслідством, котрое ся отличає от того, якое маєме у Словакии”.

Олег Гарагонич: „Межи разными видами искусства є даякий розділ. Музыка звучить у часі, книгу треба прочитати. Картинку видимє нараз - и приймєме її сердцем ци ныйт, рішає майстерство и душа художника, котрый її создає.”

На открытії другої выставки у Братіславі (Пожоні) были представители Посольства Украины у Словакии: атташе по культурі, военный атташе, радник посла Украины, Почесный консул Украины у Словакии Петро Токач. Были также представители фінансовых кругув и Почесный консул Сейшельської республіки.

Думає, ош словацькі вернісажі Олега Гарагонича поднимають авторитет неординарных майструв подкарпатської школы живописа, открывають світови красу подкарпатської землі, помагавуть объединити народы, што живут по разні боки Карпат.

*Александр Дулишкович
Мукачово, август 2008*

Земля цвіте, 2005 р.

Культурно-просвітне дружство ДОК – Коцур на фахово-едукативней екскурсії у карпатским ареалу

Прешлого року, на третім по шоре Конгресу русинського языка, хтори отримани од 13. по 16. септембер 2007. року у Кракове (Польска), єдно зоз заключеньох и континуоване отримоване и розвиване контактох науковцох, професорох и педагогох руского языка медзи русинськи-ма/руськима/лемковськима енкавама (Польска, Словацка, Україна, Мадярска, Канада, ЗАД, Горватска, Сербия и др.). Гу тому, за представителя войводинских Руснацох за реализацию того заключеня вибрани проф. др Михайло Фейса. Вон источасово и єдини представитель войводинских Руснацох у Интеррегионалней комисії за кодификоване русинського языка.

З тей нагоди, а у духу реализації догвареного, проф. др Михайло Фейса організувал фахово-едукативну екскурсію до Карпатського ареалу, точнейше до Нїредьгази (Інститут за русиністику и україністику) и Мученю и Комлошки (дзе заступена настава русинського языка як виборного языка) у Мадярськей и Михайловцох и Поруби под Вигорлатом (дзе жительство, 1.000 грекокатолики, бешедує окреме блїзко стандартному рускому языку войводинских Руснацох) у Словацкей.

КПД ДОК на драгу рушел пияток 19. септембра и, по застановиваню у Сегедину, дзе ше тиму професора Фейси приключела Зорица Фирисова, слависта и дакедишні студент Оддзеленя за русиністику Филозофського факультета у Новим Садзе, и сцигол до Нїредьгази у ранших суботових годзинох. Домашні славистом, професором руского языка и педагогом бул проф. др Михайл Капраль. Вичерани нови публикації Інститута у Нїредьгази и Оддзеленя за русиністику Филозофського факультета и КПД ДОК. Гу тому, председатель КПД ДОК у мєно коцурскей бібліотекарки Весни Пешут, односно у мєно Народней бібліотеки и читальні Данило Киш Оддзеленя у Коцуре, уручел 138 руски кнїжки же би нїредьгазки Інститут звекшал фонд своїх русиністичних кнїжкох. Зоз професором Капральом утвєрждени и теми зоз хторима вон и євентуално єщи даєдни слависти Мадярськей можу буц заступени у 2. и 3. тому репрезентативного зборніка *Русини/Руснаци/Ruthenians (1745-2005)*. Атмосфера була окреме тепла бо истого дня професор Капраль и його фамелія кресцели їх друге дзецко.

Коло поладня КПД ДОК сцигол до Мученю дзе го у валалськей хижі привитали представителє и локалней русинськей самоуправи и мадярськи представителє власци. Домашні бул Золтан Филкогази, а прекладателє на релациї мадярськи-руськи були Зорица Фирис и Сенка Славчев. Под час сердечного стретнуца євоковани потерашні заєдніцки стретнуца, а окреме рочни побратимськи нашиви медзи валалами Мучень и Коцур, хтори претаргнуті початком 1990-их рокох пре воєну ситуацію на просторох бувшеї Югославії.

КПД ДОК поволал Мученьцох (з оглядом же на нїх шор) же би пришли до Коцура, як то було узвичаєне, на полним автобусу, до коцурских обисцох, концом мая, у чаше отримованя Шветового конгреса Русинох/Руснацох/Лемкох у Руским Керестуре. За тоту нагоду, попри кнїжкох КПД ДОК-а, у мєно Народней бібліотеки и читальні

Данило Киш Оддзеленя у Коцуре, мученьським дзецом, хтори уча русинськи язык, уручени и 36 дзєцинськи кнїжки по руски. Фасциновал привит жительствох Мученя, хтори не сановали ані час ані енергію (уключуючи ту и мученьського паноца и особу задлужену за мученьськи музей) же би госцох поводзели и до церкви, и до капели (дзе паноцєц жадал чуц Богородице дїво у русинськей варианти войводинских Русинох / Руснацох), и на темєтов (на хторим госци понаходзели и презвіска своїх предкох, з оглядом же Мучень бул мєсто збераня приселєнцох до Коцура пред 245 роками), и на стару и нову локацію мєсного музея.

На своєй драгі експедиция КПД ДОК зашла и до Комлошки, дзе було у плану організувац єдну заєдніцку годину русинського языка, ає, понеже професор Дердь Бенедєк, путує на години зоз Будапєшту и през вїкенд го нєт у Комлошки, тота часц програми не реализована.

У пополадньових годзинох у шлєбодней режії обидзени варош Михайловци, а у вєчарших годзинох КПД ДОК ше змєсєл до готєлу Life на озеру Земплинска Ширава.

Члєни ДОК-овєй експедиції участвовали и у недзельовєй грекокатолицькей служби Божєй у Поруби под Вигорлатом же би по служби були урядово прияти з боку старости Поруби пана Юрая Кришки у валалськей хижі и у його уряду. З початком на 14 годин отримана цаловєчарша програма. Перша часц програми представляла

Зорица Фирис, др Михайло Фейса и Золтан Филкогази

промоцію 1. тома репрезентативней публікації *Русини/Руснаци/Ruthenians (1745-2005)*, коцурского двоязичного часописа за культуру *Ерато над Коцуром/Коцуром* и зборніка 77 коцурских поетесох и поетох *Дуга над валалом / Дуга над селом*. У тей промотивней часци участвовали Урош Славчев, Зорица Фирис, Сенка Славчев, Славица Чельовски, Микола Каменіцки, Тат'яна Силаді, Кирил Варга и проф. др Михайло Фейса. У другой часци виведзени два монодрами, “Волам ше Андя а волаю ме Ганча” авторки Серафини Медшовой и “Приповедки єдней Рускині” авторки Серафини Макайовой, обидва у режиї коцурского режисера Дюри Макая. Общи упечаток же коло 50 присутни культурно-уметніцку програму прилапели, цо зоз частима аплаузами и потвердзовали и наградзовали.

Не треба забуц и же попри числених контактах и преширених видикох у рижних сегментах, екскурзия обезпечела и предусловия за формоване нового науково кадру од хторого ше годно чекац значни русинистични резултати. На екскурзії була и професорка класней настави Сенка Славчев, директор основней школи у Бачкей Тополі, член Национального совита рускей националней меншини, преподаватель руского языка з елементами националней култури и, по шицким судзаци, будучи студент Оддзеленя за русинистику на мастер-студийох зоз тему “Уплів мадярского языка на руски язык”. Цала екскурзия-експедиция догварена преїг жителя Михайловскей општини, Мароша Воловара, хтори транслитерує твори др Гавриїла Костельника на латинку и жада уписац мастер-студії Оддзеленя за русинистику зоз тему “Поровноване русинского языка Словацкей и руского языка Войводини”. Ментор обидвох мастер-роботох будзе проф. др Михайло Фейса, а як член комісії другой мастер-роботи проф. др Ана Плишкова зоз Прешова. Гу тому и ношитель того цалого проєкта медзинародного сотрудничтва, позарядови професор за предмет Руски язык на Оддзеленю за русинистику Филозофского факултета др Михайло Фейса, за курси Русински язык карпатского ареала и Правопис руского языка, обезпечел значни лингвистични материял, цо ше тиж одноши и на нашу славистку Зорицу Фирисову, хтора своєю студії започала на Катедри за руски язык а закончила у Мадярскей, дзе и жиє.

Треба визначиц и факт же за свою дальшу роботу хасну буду мац и професор класней настави Славица Чельовски, учителька 1. класи руского оддзеленя основней школи у Дюрдьове, педагог двоязичней школи у Коцуре Сакач-Фейса Мария, етнограф Микола Каменіцки, як и шицки учасніки

на проєктах проф. др Михайла Фейси – *Русини/Руснаци/Ruthenians (1745-2005)* и *Правописни словнік руского языка*, хтори софинансує и Министерство за культуру Републики Сербії и три покраїнски секретарияти (за управу, предписаня и национални меншини, науку и технологийни розвой и за образованє и культуру).

Спред Документарно-журналистичней секції КПД ДОК на екскурзії були двоє члени. Новинар др Михайло Фейса (вулгарно и непрофесийно вируцени зоз одчужденей українізаторскей НВУ Руске слово з Нового Саду, хтора, напр. за розлику од вербаского *Гласу*, одбила своїх читачох аж и

поинформовац о тей за руску националну заєдніцу винімно значней екскурзії, гоч роботніком у НВУ хлєб обезпечую праве припадніки тей националней заєдніци) и за фотографию и камеру задлужени Наваляни Юлиан, хтори праве тих дньох по перши раз замерковали у явности – на конкурсу за фотографию МО Рускей матки зоз Вербасу. Документацийно-журналистична секция явности упозна

зоз резултатами тей, без фалшивей скромности, историйней фаховей екскурзії 5. октобра 2008. року у Дому култури Коцур, у термину КПД ДОК, на 19 годзин.

Од того проєкта мултилатералного сотрудничтва обчекує ше не лєм усовершованє наставнікох и сотруднікох, але и доприношенє ширшому розвою култури у вецей сегментах. Конкретно, у каждам месце дзе КПД ДОК на своєї драги бул, присутни поволани на участвованє на двох конкурсах ДОК-а – за Медзинародну гумористично-сатиричну манифестацию Куцурски клип / Коцурска чутка / Kuczorai csutka / Kucura Cornsob 2008 и Ерато на Куцуром/Коцуром. Присутни поволовани и на Медзинародни шаховски турнир шахистох по 15 роки, хтори ше ма отримац у Коцуре першого вкенда у децембру того року (5-7. децембер). Проєкт професора Фейси потримани од Национального савита рускей националней меншини и од Покраїнского секретарияту за управу, предписаня и национални меншини.

др Михайло Фейса,

член Союзу новинарох Сербії и

Документарно-журналистичней секції КПД ДОК

С Е П Т Е М Б Е Р

- 1.09.1888** - Родився Юлій Віраг знамий художник. Учився у Мюнхені і Будапешті. Автор фресок многих церквей на Подкарпаті. Много його картин находится у Мадярщині.
- 2.09.1897** - Родився у Шарішським Ястрабю, окрес Стара Любовня, Ян Жидовський, псевдонім Ястреб Карпатський, общественно-політичний діятель. Выдавав Народную Газету (1924-36) и Русскую Народную Газету (1937-38), выступав против словакізації. Быв активным діятелем Руськой Народной Партіи, Общества А. Духновича и Дружини.
- 4.09.1934** - народився Янко Гриб, довгорічний педагог, автор русинських учебників, активний культурно-освітний діятель. Жие у Репейові.
- 8.09.1809** - Родився Нестор Кукольник, сын В. Кукольника, композитор, автор многих популярных русских романсов, в.т.ч. „Очи чёрніе”.
- 11.09.1846** - Родився Феодозій Злоцький, священник, етнограф, фольклорист, журналіст. Учився у Ужгородськуй и Будапештськуй духовных семинаріях. Из 1874 рока служив греко-католическим священником. Писав стихи, очерки, статі по етнографії. У новинці “Келет” опубліковав на мадярськму языку статью про народні обычаї подкарпатських русинув. Быв членом Етнографіческого Общества Мадярщины. Печатався на боках новинок “Листокъ”, “Светъ”, “Карпато-русский вестникъ” и др. Стихи, повісти, пьесы, поемы писав по-русинськи.

Антоній Бескід

- 11.09.1943** - Родилася у Руськім (днесь уже затоплене село), окрес Снина, Марія Гірова, визначна культурна діятелька, народна поетка, співачка и активна дописувалька до русинської періодичної преси и радіо. Її поезії вийшли у русинському зборнику Терньова Ружа (РОС 2002) и у русинських народных календарях. Жие у Сніні.

- 12.09.1796** - Родився Василій Попович, греко-католический священник, церковный діятель. Окончив гимназію у Ужгороді, духовну семинарію у Будапешті. Рукоположений у священники у 1820 р. Служив священником у Сваляві, був секретарем Пряшовської епархії. У 1837 р. назначений епископом Мукачовської епархії. Ставши епископом, требовав, обы каждый приход мав школу, и обы дяки и священники учили дітей основам віри на русинськму языку.

- 13.09.1933** - Родився у Рошківцях, окрес Меджілабірці, Штефан Смолей, народный поет. Його твори ведно из иншыма поетами выдала Русинська Оброда на Словенську у зборниках русинської поезії МУЗА СПІД КАРПАТ (1996), ТЕРНЬОВА РУЖА (2002). Свої поезії публікує у русинськуй пресі. Жие у Меджілаборцях.

- 13.09.1984** - Родився Михаил Демко, видный політический діятель составитель ежегодника „Земледільский календарь” (1934-1943). Быв депутатом мадяр-ського парламента од Пудкарпатя. У 1945 році арестований „СМЕРШ-ем” и присуженый до розстріла.

- 16.09.1885** - Родився Антоній Бескід, юрист, політический діятель. Окончив юридический факультет Будапештського університета (1887 - 1879 рр.). Його політическа кар'єра зачалася из избранія его депутатом Мадярського Парламента вуд католическої партії. Из розпадом Австро-Мадярщины возглавив Пряшевську Руську Народну Раду, де выступав против проукраїнської групи Невицького. Уедно из “Руськов Радов Лемкув” організовав “Карпато-русскую Народную Раду” у Пряшові, котра выступала за присоединеніє Подкарпатської Руси ид ЧСР. У конци 1919 р. осуществив турне у США mezi русинських емігрантув. У 1923 р. назначений губернатором Подкарпатської Руси послі Г. Жатковича.

Еган Еде

- 19.09.1771** - Святыі отец Папа Климент XIV выдал буллу про основание Мукачевской Греко-католической Єпархії.

- 19.09.1819** - Родився Александер Павлович, будитель, поет, публіцист,

С Е П Т Е М Б Е Р

просвітитель. Учився у Мішкольці, Егері, Трнаві.

20.09.1901 - Умер насильною смертю знатий мадярський економіст, керівник „Верховинської господарської акції” на Пудкарпатю Еган Еде.

20.09.1904 - народився у Великім Липнику, окрес Стара Любовня, др. Иван Пешак, ініціатор закладення Руської гімназії у Пряшові, русинських шкіл на Восточній Словаччині і в першій ЧСР. Умер 7.12.1972 року у Пряшові.

22.09.1842 - Родився Михайл Финцицкий, фольклорист, історик, товмач. Учився у гімназіях Пряшева, Егера, Ужгорода. Окончив факультет права Будапештського університету. Написав „Краткий исторический очерк Ужанської жупы”, составив 3 тома очеркув про Ужгород. Записав багато русинських казок і співанок. Бульше, ги 300 співанок потовмачив по-мадярськи.

24.09.1944 - Посвященіє у єпископы о. Теодора Ромжи.

25.09.1922 - Родився В. Гошовський, педагог, фольклорист, музикознавець русинського походження. Написав фундаментальні роботи по історії музичної культури. Ініціатор створення в Ужгородському музеї Центра по изгядованню народної музичної культури Карпат.

25.09.1920 - Умер у селі Стройное Юрий-Калман Жаткович, церковний діятель, історик, автор етнографічного „Очерка угро-русских”.

26.09.1902 - Родилася знама скульпторка Елена /Илона/ Мондич. Жила у Будапешті, Кошицях, Празі. Автор пам'ятника Е.Фенцика у Ужгороді, А.Добрянського у Ужгороді і у Михаловцях, А.Духновича у Пряшеві, А.Митрака у Мукачеві і др.

27.09.1988 - У праздник Воздвиження Святого Креста єпископ Иван Семедій перший раз по 40 роках илєгалности открыто кончив Службу Божу на Кальварії у Ужгороді.

28.09.1854 - Родився знамый подкарпатський маляр Ігнатій Рошкович. Учився у Будапешті у професора Д. Бенцура і Б. Сийкеля. Продовжовав учёбу у Парижі, Мюнхені, у Італії. Од 1895 года жив у Будапешті. Ёго образы головно церковні, котрі и ниська мож видіти у Будапешті у Базилиці Св. Стефана, у церквах Йозефвароша, Кечкемета, на Пудкарпатю і в Румунії. Знаті суть ёго образы солунських братув, Св. Кирила і Мефодія. Русины Будапешта можуть видіти образы И. Рошковича у церкви на Ровжак тере, Королівському Каштелі - фрески святих династий Арпадовичей: Св. Стефана, Св. Имре, Св. Ласлова і др. Умер у новембрі 1915 года у Будапешті.

28.09.1929 - Родився Гавриіл Бескид, педагог, общественний діятель, публіцист. Велике впливє на нього оказав брат отца - Николай Бескид. Окончив высшу педагогічеську школу у Братиславі. Послі баршоньової революції принимать активное участие у роботі русинських обществ (Общество им. А. Духновича, „Русский Клуб - 1923”, Русинська Оброда). Из 1992 рока опубліковав цілу серію статей про знамых русинських діятелей.

29.09.1769 - Родився Михайл Балудянський, знамый ученый, перший ректор Петербургського Університету, декан правового факультета Будапештського Університету.

29.09.1833 - Родився Николай Гомичко, журналіст. Окончив духовну семинарію у Ужгороді (1855 р.), преподавав основы релігії у Ужгородській гімназії. Быв председов Общества Св. Василия Великого, главным инспектором народных школ. Написав учебник богословія діла студентув гімназії (1863 р.), составив зборник молитв и духовных співанок.

Володимир
Гошовський

Елена /Илона/
Мондич

Гавриіл Бескид

Михайл Балудянський

Сосулька

Раз Василькови на голову упала сосулька, а ёму нараз стало ушытко ясно. Чому сонце кой заходить, стає черленим, чому мавпы перестали ся превращати у люди ... И иншакоє. Дуже добрі ся ставучи!

- Васильку, ты ся так змінів – казали учителі,
- У тебе така світла голова!

Василька ушыткі хвалили и ёму ся тото дуже любило. „Я такой, ги Ньютон, - думав Василько. Добрі бы было ищи май розумным быти!

И став вун нароком ходити попуд стріхи, ужбы сосулька на голову упала. Цілий тыждень безрезультатно. Но раз, збылося чудо. Читава сосулька одломилася... Коли Василька уписали из больницы, вун став учитися точно так, як тото давно было...

Хронологія из жизни єдної ворони

Жыла-была собі єдна несчастна ворона, у котрої было пудбитое крыло и хрома лапка. Она не годна была літати и ходила дуже помали, из тяжкым трудом. Ушыткі лем ображали її: дітваки на дворі проганяли и сміховалися над її хромотов, стріляли у неї из рогатки, старі бабы, сидячи и плетьювучи на лавицях, вічно одганяли палицёв, майже ненавиділи її, бо виділи себе у її нещастному безпомучному образі. Сякоє житя діла ворони было невыносимым. Она бідкалася каждый Божий день, думала, ош який черствый, страшный и несправедливый світ. Як мало у нёму доброты, тепла и любви. Она не находила отвіт, чом Бог сотворив сякий світ?

Но Бог учув її мысли. Раз одинока добра жона узяла ворону у свої теплі руки и приютила її ид собі. Жона сокотила ворону, ги кой свою дитину. Говорила из нив, ги из людинов, и ворона дуже ся привязала ид жони, уєдно проводжали тихі вечера. Газдыня, сидячи на дивані, пила теплый чай и читала книгу, а ворона, сидячи на плечах, розумно позирала на неї, даколи закаркала, давучи знати, ош и она розуміє, ош што написано у книзі.

Час ишов своим чередом, доброта и забота жоны чудесным образом востановила забиту душу ворони, а уєдно из душов залічилося и тіло.

Ворона уже не хромала, даколи летіла по хыжі из єдного міста на другое: из пола на диван, из дивана на стул, из стола на пудвозорник, из котрого любила довго позирати на вто, што ся товрить на дворі. Уттить уже не видівся юй світ таким дуже страшным, ги кой давно было.

Раз, як усе, ворона, сидячи на пудвозорнику, позирала, як на дворі бурлить жизнь, а газдыня

поливала косички, мало ся отступила назад, ужбы ся полюбовати нима и ненароком руков заділа ворону, ворона ся не удержала и упала из возора долу. Газдыня загойкала и затулила рота руков, котрый ся вуд страху....., замліла, завмерла и не годна была побзерати долу, што ся из воронов трафило. И раз лем видить, ош штось такое чорное из долу пуднялося догоры, порхавучи и придавучи силу крылам, чорный клубок розпрозтерся и помали, помали став похожим на птицю. Айно, типирьки жона добрі увиділа, што тота птиця и є її любя ворона!!! Слезы од радости наворачулися на очі и од щастя она закусилась пальці у роті.

А ворона... Ворона перебила свуй мгновенный страх, помали розправила крыла и полетіла. Понад хыжами, помали пролетіла варош, из великым чудом діла неї самої позирала на дуже радостный світ, ибо виділа го дуже добрым и радужным. Из высоты ушыткі проблемы, обіды и банованя стали смішными и безпричинными. Типирьки її жизнь стала просто танцём до бесконечности, самі ніжні чувства наповнили її душу, хотілося плакати. Айбо она была просто птицёв, а птиці не годні плакати. Они лем літавуть, літавуть...

Дітський юмор

Но, ко такое видів?

Лем ся зубрав у вечур позирати рекламы, а туйкы каждых 10 минут якісь фільмы вставлявуть.

Рано мамка будить доньку до заградки.

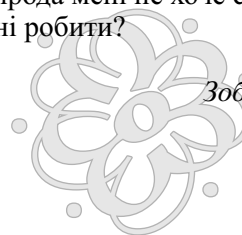
- Муй мозг предполагає, ош я у сись час маву ши спати!

Учителька звідаться у дітей:

- Назовіть ми родственное слово до слова „вода”
- „Водка!”, - угойкав Петро.

Звідавуть діти:

- Што бы такое удумати, ужебы продлити літні вакації? Я ищи не устиг одпочити.
- Мені учителька по літературі уповіла, ош кідь у літі не буду читати, потупіву. Се правда?
- Я открьив много законув діла природы, а природа мені не хоче ся подчиняти. Што мені робити?

*Зобрала и потовмачила
Валерія Морияк*

Андрій Манайло Сяточна бесіда у Сентендре.....	стр. 2
О. Янош Соноцкі Отпуст русинув у етномузеї Сентендре.....	стр. 2
Валерія Мориляк Интервью из председателем ВРМС др. М. Лявинец.....	стр. 4
В. Густі Тернистый путь Андрія Карабелеша.....	стр. 6
Ольга Сільцер-Ликович Театер „Петро Різніч Дядя” и традиційні Русинські весеління.....	стр. 8
Др. Янош Сабо Літній табор у Балатонсепезді.....	стр. 9
Ольга Сільцер-Ликович Весеління у Ференцвароші.....	стр. 10
Др. Василь Гаджега Гречеські и руські монастирі под Арпадовичами.....	стр. 11
Александр Дулишкович Словацькі вернісажі Олега Гарагонича.....	стр. 13
Др. Михайло Фейса Культурно-просвітне дружство ДОК-Коцур.....	стр. 14
Пам'ятні дати.....	стр. 16
Валерія Мориляк Дітям.....	стр. 18

Kiadja
az Országos Ruszin Kisebbségi Önkormányzat
Felelős kiadó: Manajló András

A szerkesztőbizottság tagjai:
Dr. Ljavinecz Sztjepán - felelős szerkesztő;
Dr. Lyavinecz Marianna - szerkesztő;
Morilyák Valéria, Szilcer-Likovics Olga, Dr. Szabó János,
Szónoczky János Mihály, Csehily László;
Szkiba Irén - szerkesztőségi titkár;
A szerkesztőség címe:
1147 Budapest, Gyarmat u. 85/b.
Tel.: (06-1) 468-2636
Fax: (06-1) 220-8005
E-mail: ruszinok@freemail.hu
lavinec@freemail.hu
http:// www.ruszinvilag.hu
Nyomdai munkálatok: Atlantisz Reklám- és Nyomdaipari Kft.

Выдає:
Всержавное Русинське Меншиновое Самоуправление
Отвѣтственный редактор: Андрій Манайло

Члены редакции:
Др. Степан Лявинец - отвѣтственный редактор;
Др. Маріанна Лявинец - редактор;
Валерія Мориляк, Др. Янош Сабо, Ольга Сільцер-Ликович,
Янош Мігаль Соноцкі, Ласло Чегіль;
Ірина Скиба - секретарка;
Адрес редакции:
1147 Будапешт, улица Дярма 85/б.
Тел.: (06-1) 468-2636
Факс: (06-1) 220-8005
E-mail: ruszinok@freemail.hu
lavinec@freemail.hu
http:// www.ruszinvilag.hu
При передрукови посилатися на “Русинський Світ”

ISSN: 1785-1149

Появлення новинки пудпоровали: Фондація Национальных та Етнічных Меншин Мадярицини,
Всержавное Общество Русинської Интелігенції имени Антонія Годинки,
Фондація “За Русинув” и Общество Русинської Культуры.
A lap a Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségekért Közalapítvány,
Hodinka Antal Országos Ruszin Értelmiségi Közhasznú Egyesület,
“Ruszinokért” Alapítvány és Ruszin Kulturális Egyesület
támogatásával jelenik meg 1000 példányban.
Egy példány eladási ára: 600 Ft.